

ד ואלה
ברים
ק כמורה
ו' בנימני

גם ויהי
ס דיבור
יכאן לא
ס רבים
זמן אות
וכי לא
י שדברי
נאמרים
הכוונה
העלים
אמר ר

אל שהם

יש שבע

יש וחוא

הם דיבר

דרך מה

בדברים

והודיע

דבר כל

ל למדת

ס דברי

הדברים

הכתוב

ר שאין

ה (סוף

י אומה

זל שהיו

ל ישראל

בדבריו

ס חלחר

דבר ה'

כי אחר

תאמין

זר תורה

רוט ולא

ישו הוא

וכל זה

או גורע

זר דבר

מעצמו

זנפסוק

(איוב לג)

לאור באור החיים

להשיב נפשו

יהיה דומה להם כאלו עומדין לפני המקום^(א) שאלמר (הח' פ"ב)
 א"י בקרב אלהים ישפט (ספרי - סנה' י"ט): אשר יהיו בימים ההם.
 יפתח בדורו כשמואל בדורו לריך אתה לנהוג בו כבוד (ספרי - ר"ה)
 כ"ה: יח' ודרשו השופטים היטב. על פי המזמין אותם^(ב)
 שזדקקים וחוקרים את הבאים להזימם בדרישה^(ג) וחקירה
 (ספרי): והנה עד שקר. כל מקום שנאמר עד (סחם) צניס^(ד)
 הכחוש מדבר (סנה' ל"ז): יט' באשר זמם. ולא כאשר עשה מכאן
 אמרו (אם) הרגו^(ה) אין נהרגין (מכות ה'): לעשות לאחיו. מה
 ח"ל לאחיו למד על זוממי בת כהן נשואה שאינם צריפה אלא
 במיתת הצועל שהיא בחנק (ספרי) שנאמר (ויק' כ"א ט"ז) היא
 (מחללת) צאש תשרף היא ולא צועלה (ת"כ כ"א ט"ז) לכך נאמר
 כאן לאחיו כאשר זמם לעשות לאחיו ולא כאשר זמם לעשות
 לאחותו, אבל בכל שאר מיתות השור הכחוש אשה לאישה^(ו)
 זוממי אשה נהרגין כזוממי איש, כגון שהעידו שהרגה את
 הנפש שחללה את השבת נהרגין במיתתה, שלא מיעט כאן
 אחותו אלא במקום שיש לקיים בהן הזמה במיתתה* הצועל
 (ספרי): כ' ישמעו ויראו. מכאן שזריכין הכהנים איש פלוני
 ופלוני נהרגין על שהזמין צ"ד (סנה' פ"ט): כ"א עין בעין.
 ממון^(ז) וכן שן בשן וגו' (ספרי - ב"ק פ"ד): ח' כי תצא למלחמה.
 סמך הכחוש וליאת מלחמה לכאן^(ח) לומר כך שאין מחוסר אבר
 שינוי נוסחאות: יבמיתת.

הכבוד ויראה רוממות, שאל"כ היכן שלא לפני ה' הלא מלא כל הארץ
 כבודו, ולמה לא די לפני הכהנים השופטים, ועל זה גמר אומר הכחוש
 אשר יהיו בימים ההם, הגם שאמר זאת לעיל (י"ז ט'), שדרך אתה
 לשמוע אליו, וכאן מלמד שנהוג בו כבוד כשאתה עומד לפניו יהיה אף
 שיהיה לפי שאתה עומד לפני ה', ואמר יפתח, דכתיב (שופ' י"א) והוא
 בן אשה זונה וכתיב ויתלקטו אל יפתח אנשים רוקים, אעפ"כ כתיב ויהי
 על יפתח רוח ה' וכתיב וישפט יפתח את ישראל שש שנים: יח' ראונו
 לומר שאין השופטים דורשים עתה את עדים הראשונים, אלא שזדקקים
 וחוקרים את עדים השניים עדים הבאים להזים, ועל ידי זה יהיו נדרשים
 עדים הראשונים ויתוודע ויתאמת ששקר העידו אז ועשיתם לו כאשר
 זמם, אבל אם תוודע על פי עדות עלמן ששקר העידו עדותם צעילה
 ואינם חייבים וכ"ל (רא"ם): יט' דרישה וחקירה כבר נתבאר לעיל
 (י"ג ט"ו), וגם עדים המזמין לריבין חקירה ודרישה: כ' הגם שכבר
 ידענו זאת מפסוק ט"ז ולעיל השמיטנו כאן עוד הפעם משום שהפרשה
 כולה בלשון יחיד נאמרה כי יקום עד חמם וגו' עד שקר העד וגו'
 ועשיתם לו וגו', אעפ"כ פירושו שנים (נח"י), והעטם כבר אמרנו שם
 שתיבת עד פירושו עדות וא"כ כאלו אמר כי יקום עדות חמם עדות שקר
 העד, ועשיתם לו לעדות כאשר זמם העדות: כ"א פ' אם נהרג העידו
 על פי עדותן של הראשונים קודם שהזמין ואח"כ הזמין אין העדים
 נהרגים, ובגמ' הקשו הלא ק"ו הוא מה אם לא יא מחשבתם מכה אל
 הפועל נהרגים כ"ש אם יא ותראו אין עונשין מן הדין, ובאזהבה"ק
 הקשה על זה הלא עדים אלו ראו להרוג וגם הרגו א"כ יכול אתה להרוג
 אותם מפני שראו ואין לזכר בק"ו, ואין אתה עונשין מן הדין, עוד קשה
 הלא במשנה אמרו העטם דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה וכמו

שהביא רש"י כאן, א"כ גזירת הכחוש הוא שלא להרגם אם הרגו, ומה זו קושיא הלא ק"ו הוא וכו' יש כח בק"ו נגד גזירת הכחוש, גם מה זו חזק
 אין עונשין מן הדין היה לו לתקן גזירת הכחוש הוא, עוד קשה על דרשת חז"ל זמם ולא עשה הלא לריך חזקת זמם לגופו לחייבם אפילו רק זמם
 והלא יוכלו למעט ממנו אם עשה ובהג', ובספרי אחרת אמיתית נהרגו כל הקושיות, שכל ראויה שהכחוש שניה החטול לומר שקר "ענה" צאחיו
 וגמר אומר ועשיתם לו כאשר זמם, ולא כאשר ענה, וחזקת זמם שלא אם עשה, כי לא שיר לומר ר"ה אם כבר עשה, לזה דרשו חז"ל כאשר
 זמם ולא כאשר עשה, ועל זה הקשה אביו של צריב אמת שאין עשה נכלל באומרו זמם אבל לא נמנע ג"כ כי לריך לגופו א"כ יש לנו לעשות ק"ו
 והחזיקו שאין עונשין מן הדין, ובספר משמרת הקודש כתב שדיוקס של ח"ל מיתור חזקת לעשות שפירושו זמם לעשות ולא עשה, וגם זה נכון,
 ויבררין^(א) ה' נותן טעם לגזירת הכחוש זו, כי המשפט לאלקים הוא ובקרב אלקים ישפט וכל צ"ד המחנך על פי דיוי חוק"ק יש לה סייסתא
 דשמיא שלא לחייב את הכזאי ויודאו שלא לשפוך דם נקי, ואם נעשה דבר כזה שאחר חקירות ודרישות כראוי לא מלאו עליו צ"ד זכות וגם העדים
 השניים אחרו ללא א"כ צרי הוא שהנידון זה עשה מעשה זאת (הגם שהעדים שקרו) או היה חייב עונש כזה ממקום אחר, לזה פטורים העדים
 שלא שפכו גם לא ראו לשפוך דם נקי על פי האמת, עד כאן תוכן דבריו הק' עי"ש, ובספר משכיל לדוד חז"ל טעם לדבר ראיתי צ"ה (השלם) צשם
 לזר המור למיתת צ"ד היא כפרה ואלו גרמו תקלה לסנהדרין להרוג דם נקי וידוע דהמטאין אין מספקין בידו לעשות תשובה עי"ש, ודוחק הוא
 דאי מהא אין לך מחטא כמו מסית ומדיח ולמה חייבים מיתת ע"ל, ומלמד טענה לזדקת של בעל משכיל לדוד אין לדברים הללו שום טעם וירח
 ואין הנידון דומה לראיה שאין הביא תקלה מענין מחטא, אבל אעתיק לך דברי בעל לזר המור חז"ל: לפי שידוע שמיית צ"ד מכפרת וכו' ואחר
 שמיית צ"ד מכפרת כשהרגו אין נהרגין צענין שלא יבא להם כפרה כי אין ראוי לכפרה לעונש כזה, אבל אם העיד עדות שקר ולא נהרג חצירו
 בצדויות וימות בחזקת שמיית צ"ד יכפר עליו וזהו אמרו הרגו אין נהרגין כי זה לרעתו ולא לעונתו צענין שיהיה אבוד לגמרי, כמו היות כל זרעו
 למולך שלא נשאר לו יין וכדו ראויו הוא שלא יכופר ולכן לא ימות אבל אם נתן מזרעו למולך ולא כל זרעו אחר שהיה בן להקים לו שם בשרא"ל קאיו
 שלא יבא אבוד לגמרי ולכן ימות בכרת צענין שהיה לו כפרה, עד כאן לשון לזר המור, ודברים אלו כנים ואמתיים מתוקים וערבים הם ואין
 להשיב עליהם, וכמה מפרשים אחרים מביאים סברא זו, ובעל לזר מביא ראיה לסברא זו ממנאר ריש מסכת מכות הוא ששעה מעשה צמוד
 לא ליגלי כי הוי דלא תהוי ליה כפרה הן שלא עשו וכו', ואחרי הקורא אל תחמה, כי בן דרכו של מלקט זה להוסיף ולגרוע ולספק דברי ראשונים
 כמלאכים לתלות בוקי סריקי בגברא רבדכי מה שלא עלה על דעתם ועל קולמסם מעולם: כ"ב שהלא תיבת לאחיו מיתור הוא ונפרט אחר
 אומרו שקר ענה באחיו למה פעם ב' לאחיו, והוא בא למעט ולא לאחיותו, וזה פשוט שאין הכחוש פוער עדים זוממין לגבי אשה כי אין שום נפ"מ
 בכל החורב פוגע באשה או באשה, אלא ודאי בא לומר שבמקום שיש צריכה לקיים כאשר זמם לאחיו או כאשר זמם לאחיותו אז תקח אחיו ולא
 אחיותו, וזאת לא תמלא כי אם במקום אחד כשרא לאחיו את בת כהן צריפה משום שזאת אם איש אחר א"כ צאחות עדות עלמן צפעם אחד
 חייבו את צועלה בחנק משום אשת איש על זה אמר חזקת להרוג את העדים במיתתו ולא במיתתה: כ"ג כאן לא פירש רבינו שממתינין עד
 הרגל, ועטמו כבר מפורש לעיל (י"ז י"ג) עי"ש שבה יודה גם ר' עקיבא שאין מענין וממשיכין את דיו עד הרגל ואין להמתין כי מה חושלת
 בהמתנה הלא צ"ד של עיר מענישין אותם (לא כזקן ממנה) לזה פירש והנשארין ישמעו ע"י הכהנים, כי ההכרח הכרח הוא אפילו לר' עקיבא
 ואפילו בזמן ממנה (ג"א), ולא עוד אלא כל המומתים צ"ד לריבים הכרחי כידוע, ופי' הכחוש "הנשארין" כל ישראל שנשאר ולא הומתו, ופי'
 ויראו לאו דוקא שיראו להעיד שקר אלא בכלל יראו מלעשות שום דבר רע מחמת שראו דתת דין ואית דין, וכל זאת פשוט הוא, והש"ח כתב מה
 שכחז וקלני מזרעו... אך כתב שהגזלנים והגנבים ומלוי צריפות וכל פסולים לעדות אינם לריבים לזר רק הכשרים והבדקים וזה פי' והנשארין
 ואמר שזו כוונת הכחוש וכוונת רש"י חס מלהזכיר: כ"ד פ' אם העידו שראובן סימא עין שמעון והזמין אין מסמאין את עיניהם ממש אלא
 לריבים לשלם לראובן דמי עין, שהלא אפילו אמת היה לא היה ראובן רק משלם כמו שמבאר בפ' משפטים עי"ש, א"כ זהו כאשר זמם, ובדפוס
 הראשון חז"ל: עין צעין, ממון עין צעין, לפי"ז בא רבינו לפרש יתור אומרו עין צעין שן צעין וכן כולו שפירושו (עין) ישלם דמי עין (צעין) נשציל
 עין שסימא, אך קשה לפי"ז מה נעשה באומרו נפש נפש: כ"א פ' לפסוק אחרון שנפרשה הקודמת, הלא אין פסוק הבוא מקומו כאן מקומו
 הוא באמצע הפרשה בפסוק י"ע שאמר ועשיתם לו כאשר זמם שם היל"ל ולא תחום עיניך וגו', ודרך הא' לא די שהגם שהאמת הוא בן שאין

רש"י
 (כ"א) יד כיד רגל
 כ"ג. ופסוק לית
 כי קלל למלחמה.
 לומר מחוקרי אבר
 חן יולאין למלחמה
 ותחין
 תודו אהרן
 וסיס
 כקרבס
 אלהי
 משה
 דבר אל פסם פסות
 מ, ואמר אלסס
 שם.
 ויתקרב ביהא וימל
 ישמע ישראל אתיו
 דאנחא קרבא על
 דבבון לא תדח
 תתברון מן קר
 אלהבון דמדון
 קרב עם בעלי
 לבבכם א
 אלהיכם

יואל למלחמה (ספרי)
 (לדק) אתה מוצעת
 דוד הוא אומר (הח)
 לעשוק: על אויבך
 עליהם כי לא ירח
 כסום אחד (יוב"ע)
 כאיש אחד, וכן הו
 עם רב ממך (ספרי):
 כ' בקרבכם אל ה
 ארצכם (ספרי): ונגש
 מלחמה (ספרי פ"ב):
 ג' שמע ישראל.
 בלדד כדאי אתם
 אחיכם שאם תפלו
 כמלחמת יחודה
 ויקומו האנשים
 מערומיהם (א) הלב
 וישקום ויכסו וי
 עיר התמרים אלל
 אחס הולכים (א) ל
 שינוי נוסחאות:
 וכדאיחא כל זאת בגמ
 ממונה ויש ממונה ע
 ודיבר ולהלן אומר (ש)
 ישראל בלה"ק דוקא
 כשמשימים דברים ל
 החתול בלשון יחיד
 עבירות (אחדות) חו
 רמליהו מלך ישראל ע
 שלל רב הביאו לשומר
 ולא די לכס מה שחב
 (רש"י): (יב) כל

להשיב נפשו לאור באור החיים (איוב ליג)

נדפס מחדש בעיה"ק ירושלים תובב"א שנת תשמ"ב לפ"ק

הס
בע
זוה
יבר
מה
ריס
דיע
כל
גדת
יברי
ריס
חפוז
שאין
נסוף
זומה
שכיו
שראל
דבריו
חלחר
בר ה'
חחר
חלחין
חורה
נו ולא
ו הוא
וכל זה
ו גורע
זר דבר
חעלמו
ונפסוק

יִיכָר דוֹמֶה לָהֶם כְּאִילוֹ עוֹמְדִין לִפְנֵי הַמִּקְדָּשׁ׃ שְׁאֲמַר (תה"ט)
 א' צָבַח אֱלֹהִים יִשְׁפּוּט (ספרי - מנח"ט י"ט): אֲשֶׁר יִהְיוּ בִּימֵים הָהֵם.
 יִפְתָּח צְדוּרוֹ כְּשֶׁמֶחָל צְדוּרוֹ לָרִיחַ אֲחֵה לְהַגּוֹ צוֹ כְּבוֹד (ספרי - ר"ה)
 ת"ח ית' וּדְרָשׁוּ הַשּׁוֹפְטִים הַיָּטֵב. עַל פִּי הַמְּזוּמִּין אֲחֻסָּה׃
 שְׂדוּקִים וְחֻקִּים אֵת הַבָּאִים לְהַזְמֵם צְדִישִׁישׁ וְחֻקִּיהָ (ספרי)
 וְהָנָה עַד שֶׁקָּר. כָּל מִקְוֶה שְׁאֲמַר עַד (סח"ט) צְנִישִׁים׃
 הַכְּתוּב מְדַבֵּר (סנה"ג ל"ז): יַעַן כֹּאשֶׁר זָמַם. וְלֹא כֹאשֶׁר עָשָׂה מִכָּאֵן
 אֲמָרוֹ (א"ס) הֲרֵגוּ אֵין נִהְרִינָן וּמִכּוֹת הָיוּ׃ לַעֲשׂוֹת לֵאחָיו. מִה
 חֵ"ל לֵאחָיו לִמַּד עַל זֻמְמִי בַּת כֶּכֶן נִשְׁוֹאֵה שְׂאִים צִרְיָה־אֵל
 צְמִיתָת הַצּוֹעֵל שֶׁהָיָה צִחִק (ספרי) שְׁאֲמַר וְיֻקָּן בִּיאָ ט"ו הָיָה
 (מַחֲלֵלָה) בָּאֵם תִּשְׁרָף הָיָה וְלֹא צִעֲלָה (תה"ט בִּיאָ ט"ו) לִכְךָ נִאֲמַר
 כֹּאֵן לֵאחָיו כֹּאשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לֵאחָיו וְלֹא כֹאשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת
 לֵאחָיו, אֲזַל בָּכַל שֶׁאֵר מִיתוֹת הַשּׁוֹר הַכְּתוּב אֲשֶׁר לֵאשִׁישׁ׃
 זֻמְמִי אֲשֶׁר נִהְרִינָן כּוֹזְמִי אִישׁ, כְּגוֹן שֶׁהֵעִידוּהוּ שֶׁהֲרֵגָה אֵת
 הַנֶּפֶשׁ שֶׁחֲלָלָה אֵת הַשְּׂבֵת וְנִהְרִינָן צְמִיתָתָהּ, שֶׁלֹּא מוֹעֵט כֹּאֵן
 אֲחֻתּוֹ אֲלֵא צִמְקוֹס שֶׁיֵּשׁ לָקִים בֵּהֶן הַזֶּמֶה צְמִיתָתָהּ* הַצּוֹעֵל
 (ספרי) כ' יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ. מִכָּאֵן שֶׁצִּירִיכִין הַבְּרִחָה־כ"ט אִישׁ פְּלוּגִי
 וּפְלוּגִי וְנִהְרִינָן עַל שֶׁהִזְמִנו צ"ד (סנה"ט פ"ט): כֹּאֵן עֵין בְּעֵין.
 מִמּוֹן כ"ד וְכֵן שֶׁן וּגו' (ספרי - ב"ק פ"ד י"ז) ח' כִּי תִצֵּא לְמַלְחָמָה.
 סִמֵּךְ הַכְּתוּב יִזְאִית מִלְחָמָה לְכֹאֵן! לֹאמַר לֵךְ שְׂאִין מִחוּסֵר אִכֵּר
 שִׁינוּי נִשְׁחָאוֹת. מִלְחָמָה.

שכביד רש"י כאן, א"כ גזירת הכתוב הוא שלא להרגם אם הרגו, ומה זו קושיא הלא ק"ו הוא ובי ים כח בק"ו נגד גזירת הכתוב, גם מה זו חז"ל
אין עונשין מן הדין היה לו לתקן גזירת הכתוב הוא, עוד קשה על דרשת חז"ל זמם ולא עשה הלא לר"ך חיבת זמם לגופו לחייבם אפילו רק זמם
הביאך ויכולו למעט ממנו אם עשה והרג, ובסברה אחת אמיתית נחל"ו כל הקוסיות, שהלא ראונו שבכתוב שינה התחיל לומר שגר "ענה" בלחיו
מה אומר ועשיהם לו כאשר "זממה" ולא כאשר ענה, וחיבת זמם שלל אם כבר עשה, כי לא שייך לומר רזה אם כבר עשה, לזה דרשו חז"ל כאשר
זמם ולא כאשר עשה, ועל זה הקשה אביו של דביבי אמת שאין עשה נכלל באומרו זמם אבל לא נמנע ג"כ כי לר"ך לגופו א"כ ים לנו לעשות ק"ו
ובהחזיקו שאין עונשין מן הדין, ובספר משמרת הקודש כתב שדיוקס של ר"ל מיתור חיבת לעשות שפירושו זמם לעשות ולא עשה, וגם זה נכון,
וצרמנ"ל ה'ק' נתן עטם לגזירת הכתוב זו, כי המשפט האלקים הוא ובקרב האלקים ישפוט וכל צ"ד המתנה על פי דיו תורה"ק ים וגם הסייעתא
דשמיא שלא לחייב את הזכאי ויודל"ה שלא לשפוך דם נקי, ולא עשה דבר אחר שאחר חקירות ודרישות כראוי ולא מלאו ח"ל צבות ים העדים
הבעים לחיו ללא א"כ ברי הוא שהנידון רז עשה משום זאת (הגם שהבעים שקרו) ולא חייב עונש לזא ממקום אחר, לזה פשרים הבעים
שלא שפכו גם לא ראו לשפוך דם נקי על פי האמת, עד כאן חוכן דבריו ה'ק' עיי"ש, ובספר משכיל לדוד חז"ל עטם לדבר ראיתי ב"ה (השלם) בשם
לרור המור דמיתא צ"ד היא כפרה ואלו גרמו תקלה לסנהדרין להרגו דם נקי וידוע דהמחטא אין מספיקין צידו לעשות תשובה עיי"ש, ודוחק הוא
דאי מהא אין לך מחטא כמו מסית ומדיח ולמה חייבים מיתה עכ"ל, ומלמד ענה זדוקת של בעל משכיל לדוד אין לדברים הללו שום עטם ורית
ואין הנידון דומה לראיה שאין הביא תקלה מענין מחטא, אבל אטחיק לך דברי בעל לרור המור חז"ל: לפי שדוע שמיתא צ"ד מכפרת וכו' ואחר
שמיתא צ"ד מכפרת כשהרגו אין נהרגין צענין שלא יבא להם כפרה כי אין ראוי לכפרה לעונש כזה, אבל אם העיד עדות שקר ולא נהרג חצירו
בעדותו וימות באופן שמיתא צ"ד יכפר עליו ואלו אמרו הרגו אין נהרגין כי זה לרעתו ולא לעוצתו צענין שיהיה אצד לגמרי, כמו הניחן כל זרעו
למולך שלא נשאר לו נין ונכד ראוי הוא שלא יכופר ולכן לא ימות אבל אם נתן מזרעו למולך ולא כל זרעו אחר שהניח צ"ד להקיס לו שם צישראל ואין
שלא יבא אצד לגמרי ונכד ימות צברת צענין שחביה לו כפרה, עד כאן לשון לרור המור, ודברים אלו כנים ואמתיים מחקוקים ועצרים הם ואין
לעצב עליהם, וכמה מפרשים אחרים מציאים סברה זו, ובעל לזרך מציא ראייה לסברה זו ומגמרי רזו מסכת מכות הנה עטש משעב בנצוד
לא ליגלי כי היכי דלא תהוי אחר כפרה הן שלא עשו וכו'.

אומרו שקר ענה באחיו למה פעם צ' לאחיו, והוא צא למעט ולא לאחורו, וזה פשוט שאין הכתוב פוער עדים וזומניו לנצי אשה כי אין שום נפ"מ בכל התורה פוער באיש או באשה, אלא ודאי צא לומר שבמקום שיש צריכה לקיים כאשר זמם לאחיו או כאשר זמם לאחורו אז תקח אחיו ולא לאחורו, וזה לא תמלא כי אם במקום אחד כשרלו לחייב את זה ככן בשריפה משום שזמנה אם איש אחר א"כ באחיו עדות עמלו בפעם אחד לחייבו את צועלה בחנק משום אשה איש על זה אמרה תורה להרוג את העדים במיתתו ולא במיתתה: (בג) כהן לא פירש רבניו שממתיניו עד ההרגל, ועמנו כבר מפורש לשל (י"ג ע"ש) שבזה יודה גם ר' עקיבא שאין מענין וממשיכין את דניו עד הרגל ולא להמתין כי מה תועלת בהמתנה הלא צ"ד ש' שירם וימצינו אותם (א) לזה כזקן מנחם (א) לא פירש והנשואים ישמעו ופי' (ההרהר) כי בהכרח הכרח הוא אפילו לא ר' עקיבא ואפילו בזמן מנחם (ג"א), ולא עוד אלא כל המומתים צ"ד לריבוי הכרח כדוע, ופי' הכתוב "והנשואים" כל שישאל שנשאלו ולא הכומא, ופי' יויראלו לאו דוקא שיראלו להעיד שקר אלא בכלל יראלו מלפניות שום דבר רע מאחר שראו דאית דין ואית דיין, וכל זאת פשוט הוא, והש"ס כתב מה אף כתב שהגזלנים והגנבים ומלוי בריצות וכל פסולים לעדות אינם לריבוי לירא רק הכשרים והלדיקים וזה פי' והנשואים שכתב ואחר שזו כוונת הכתוב וכוונת רש"י הם מהלכות: (כד) פי' אם העידו שראובן סימא עין שעשון והכחו אין מסמחין את עיניהם ממש אלא שראובן ירשם לראובן דמי עין, שהלא אפילו אחת היה לא היה לראובן רק משלם כמו שמבואר בפ' משפטים ע"ש, א"כ זהו כאשר זמם, ובדפוסו ההראשון ח"ל: עין צפין, ממון עין צפין, לפי"ז צא רבניו לפרש יחור אומרו עין צפין כן וכן בולחו שפירשו (עין) יסלם דמי עין (צפין) שצביל היינו שסימא, אך קשה לפי"ז מה נעשה בצומרי נפש בנפש: (א) פי' לפסוק אחרון שבפרשה הקודמת, הלא אין פסוק הבוא מקומי הוא מקומי וכן באמת הפרשה בפסוק י"ע שאמר ונעשיתם את שם ה' הול"ל ולא אחרים עידי וגו', ודרך הא' לא די שהם שבאמת הוא כן שאין

רִיבְקָה
 לֵאמֹר
 וְתַחֲזִי
 מִיָּד
 אֶלֶּהָ
 מֵאֶרֶץ
 הַמִּדְבָּר

וַיִּתְקַרֵּב פָּדָא וַיִּמְלִיךָ
שִׁמְעֵי וַיִּשְׁאַרְאֵר אֶתְּ
דְּאִנְחָא קִרְבָּא עַל
לְבָבֵיהֶן דְּאִתְּחִלוּ
תְּתַבְּרוּן מִן
אֱלֹהֵיהֶן
קִרְבָּא עִם

לְבַבְכֶּם אֵל
אֱלֹהֵיכֶם ה'

יוֹאֵל לְמַלְחָמָה (ספרי) 1
 (זק) אֶחָד מִזִּבְחֵי 2
 דָּוָד הוּא אֹמֵר 3
 נְעוּשִׁי: עַל אוֹיֵבֶי. 4
 עֲלֵיהֶם כִּי לֹא יִרְחֲמוּ 5
 כְּסוּם אֶחָד 6
 (יובב) וְכֵן 7
 כְּאִישׁ אֶחָד, וְכֵן הוּא* 8
 (ספרי) עַם רַב מִמֶּךָ. 9
 (ז) כִּקְרַבְכֶּם אֶל הַמָּלֵךְ 10
 אֲרַלְכֶם (ספרי) וְנִגַּשׁ הַ 11
 מַלְחָמָה (סוטה פ"ב) 12
 (ג) שָׁמַע יִשְׂרָאֵל. 13
 בִּלְבָד 14 כְּדֹאִי אֶחָד שִׁי 15
 אֲחִיקֶם שֶׁאֵם תִּפְלוּ 16
 כְּמַלְחָמָה יִרְדֶּה עַם 17
 וְיִקְוִמוּ הַאֲשֵׁמִים אֲשֶׁר 18
 מִעֲרֻמִּימֵם (א) לְבָשׁוּ 19
 וַיִּשְׁקוּ וַיִּסְכְּמוּ וַיִּבְרְכוּ 20
 עֵיר הַתְּמָרִים אֲזַל אֶחָד 21
 אֶחָם הַגִּלְכִּים 22 לְפִיקֶךָ 23
 שִׁנּוּי נוֹסחָאוֹת: יִרְדֶּה 24

וכדאיחא כל זחא צנמי'
ממונה ויש ממונה עליו
ודיבר ולהלן אומר (שמואל
ישראל צל"ק דוקא כי
בשמישים דברים לרבים
החליט בלשון יחיד "שמש
עצירות (אחדות) חוזר,
רמזיבור מלך ישראל על א
של רב ביצור לשומרון,
ולא די לכם מה שחברו
(רש"י): (יב) כל רב

תורה

תורה

כתב

תורה

תמימה

לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד

לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד

לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד
לא חסד

נמש

משיבת

ספר

דברים

מן

חמשה חומשי תורה

אונקלוס ופירש"י . בעל המורים .

לקט בהיר

על רש"י, הגלגל, נאסף, ונסדר
מפירוש רש"י, ממקור רש"י, וממפרש רש"י.

אור החיים

מונה ומדויק ע"פ דפוסים ראשונים
ומראה מקומות
עם פירוש

אור בהיר

להבדיל ולבאר לפרש ולהרחיב

ה' אלפים תשמ"ח
ברוקלין יצ"א

כי עמך מקור חיים
באורך נראה אור

להתהלך לפני אלהים
באור החיים

להשיב נפשו לאור באור דברים (קובץ ל"א)

יכיה דומה להם כאלו עומדין לפני המקום^(א) שאלמך^(ב) פירש
 (א) בקרב אלהים ישפוט^(ג) וספר^(ד) אשר יהיו בימים ההם.
 יפתח דבורו כשמואל דבורו לריק אתה לנהוג בו כבוד^(ה) וספר^(ו) ר"ה
 (ב) יח ודרשו השופטים היטב. על פי המזמין אותם^(ז)
 שדוקים וחוקרים את הבאים להזימם דרישה^(ח) וחקירה
 והנה עד שקר. כל מקום שנאמר עד^(ט) (סתם) בשנים
 הכתוב מדבר^(י) (ספר^(יא) יט) כאשר זמם. ולא כאשר עשה מכאן
 אמרו (אם) הרגו^(יב) אין נהרגין^(יג) (מסכת^(יד) יט) לעשות לאחיו. מה
 ח"ל לאחיו למד על זממיו בזה כהן נאחז שזנים כשריפה אלא
 במיתת הבועל שהיו בחנק^(טו) שנאמר (ויק^(טז) כ"א ט) הוא
 (מחלל) בזה חשק^(טז) הוא ולא בועלה (ויק^(יז) כ"א ט) לכן נאמר
 כאן לאחיו כאשר זמם לעשות לאחיו ולא כאשר זמם לעשות
 לאחותו. אבל בכל שחר מיתות השוכ הכתוב אשה לאשה^(יח)
 זממיו אשה נהרגין כזממיו אים. כגון שהעידו שהרגה את
 הנפש שחלה את השבת נהרגין במיתתה. שלא מיעט כאן
 אחותו אלא במקום שיש לקיים בזה הזמם במיתתה^(יט) הבועל
 (ספר^(כ) יט) ישמעו ויראו. מכאן שריכין הכרזה^(כא) אים פלוני
 ופלוני נהרגין על שהזמנו בנ"ד^(כב) (ספר^(כג) יט) כי עין בעין.
 ממון^(כד) וכן שן בשן וגו' (ספר^(כה) יט) כי תצא למלחמה.
 סמך הכתוב ויאת מלחמה לכאן^(כז) לומר נך שאין מחוסר אבר
 שינוי נוסחאות: יכמיתת.

הכבוד יראה רוממות, שאל"כ היכן שלא לפני ה' הלא מלא כל הארץ
 כבודו, ולמה לא די לפני הכהנים השופטים, ועל זה נאמר אומר הכתוב
 אשר יהיו בימים ההם. הגם שאמר זאת לפני (י"ז ט), שריק אתה
 לשמוע אליו, וכאן מלמד שנהוג בו כבוד כשאתה עומד לפניו ויהי אף
 שיכיה לפי שאתה עומד לפני ה', ואמר יפתח, דכתיב (שופ' י"א) וכו' וכו'
 בן אשה זונה וכתיב ויתלקטו אל יפתח אנשים ריקים, אעפ"כ כתיב ותבי
 על יפתח רוח ה' וכתיב וישפט יפתח את ישראל שש שנים: (יח) לזנו
 לומר שאין השופטים דורשים עתה את עדים הראשונים, אלא שדוקים
 וחוקרים את עדים השנים עדים הבאים לבזים, ועל ידי זה יהיו נדרשים
 עדים הראשונים ויחידו ויתלחמו ששקר העידו לו ועשייתם לו כאשר
 זמם, אבל אם נחודע על פי עדות עצמן ששקר העידו עדותם בעליה
 ואינם חייבים וכ"ל (רא"ם): (יט) דרישה וחקירה כבר נחבול לעיל
 (י"ג ט"ו), וגם עדים המזמין לריקין חקירה ודרישה: (כ) הגם שכבר
 ידענו זאת מפסוק ט"ז דלעיל השמיטנו כאן עוד הפעם משום שהפרשה
 כולה נלשון יחיד נאמר כי יקום עד חמם וגו' עד שקר העיד וגו'
 ועשייתם לו וגו' אעפ"כ פירשו שנים (נח"י), והטעם כבר אמרנו שם
 שחזית עד פירשו עדות וא"כ כאלו אמר כי יקום עדות חמם עדות שקר
 העד, ועשייתם לו לעדות כאשר זמם העדות: (כא) פי' אם נכרה הכידון
 על פי עדותן של הראשונים קודם שהזמנו ואח"כ הוזמו אין העדים
 נהרגים, ובגמ' הקשו הלא ק"י הוא מה אם לא יא' מהשכחם מכה אל
 הפועל ונהרגים כ"ש אם לא יא' ותרצו אין עונשין מן הדין, ובאזהבה^(כב)
 הקשה על זה הלא עדים אלו רצו להרוג וגם הרגו א"כ יכול אשה להרוג
 אחת מפני שרצו ואין לזרז בק"י, ואין אשה עונשין מן הדין, עוד קשה
 הלא במשנה אמרו הכעס דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה וכמו
 שכתבו רש"י כאן, א"כ גזירת הכתוב הוא שלא להרגם אם הרגו, ומה זו קושיא הלא ק"י הוא ובי יח כח בק"י נגד גזירת הכתוב, גם מה זו חיתק
 אין עונשין מן הדין הרי לא לתרז גזירת הכתוב הוא, עוד קשה על דרשה חז"ל זמם ולא עשה הלא לריק חיתת זמם לגופו לחייבם אפילו רק זמם
 וכיחך יכולנו למעט ממנו אם עשה וברג, ובסברה אחת אמיתית נחזרו כל הקושיות, שכל ראונו שהכתוב שוכ הכתוב לומר שקר "מנה" נאחז
 וגמר אומר ועשייתם לו כאשר זמם, ולא כאשר עשה, וחיתת זמם שלל אם כבר עשה, כי לא שייך לומר ראה אם כבר עשה, לזה דרשו חז"ל כאשר
 זמם ולא כאשר עשה, ועל זה הקשה אביו של בריבי אמת שאין עשה בכלל באומרו זמם אבל לא נמנע ב"כ כי לריק לגופו א"כ יש לנו לעשות ק"י
 ובחזרון שאין עונשין מן הדין, ובספר משמרת הקודש כתב שדוקים של ח"ל מחור חיתת חיתת שפירשו זמם לעשות ולא עשה, וגם זה נכון,
 ובתנ"ך^(כג) ה' נתן טעם לגזירת הכתוב, כי המשפט לאלקים הוא ובקרב אלקים ישפוט וכל ב"ד המחובב על פי דיו חורק"י יש לה סיעתא
 דשמואל של לחייב את הזכאי ובודאי שלא לשפוך דם נקי, ואם נעשה דבר כזה שאחר חקירות ודרישות כראוי לא מלאו עליו ב"ד זכות וגם העדים
 השנים אחרי לבא א"כ ברי הוא שהגידו זה עשה מעשה זה (הגם שהעדים שקרו) או היה חייב עונש כזה ממקום אחר, לזה פטורים העדים
 שלא שפכו גם לא רצו לשפוך דם נקי על פי האמת, עד כאן חזק דבריו בק' עיי"ש, ובספר משכיל לדוד ח"ל טעם לדבר ראיתי נש"ח (השול) בשם
 לזר המור דמיתת ב"ד היא כפרה ואלו גרמו חקלה לסנהדרין להרוג דם נקי וידוע דהמחטא אין מספקין בידו לעשות השוכב עיי"ש, ודוחק הוא
 דלי מהא אין לך מחטא כמו מסית ומדיח ולמה חייבים מיתת ע"ל, וחזק מהא ד"ש דברים אלו דאין הכידון דומה לראיה שאין הביא חקלה
 מענין מחטא, וכן "השוכב", ובפר"ה הם ב' דברים, ופשוט הוא,

אבל אעתיק לך דברי בעל לזר המור ח"ל: לפי שידוע שמיחה ב"ד מפרשת וכו' ואחר
 שמיחה ב"ד מפרשת כשהרגו אין נהרגין בענין שלא יבא להם כפרה כי אין ראוי לכפר על עושה כזה, אבל אם העיד עדות שקר ולא נכרה חזרו
 בעדותו ימות מיתה ב"ד ויפטר עליו ולא חזרו הרגו אין נהרגין כי זה נרשע ולא לעונתו בענין שיכיה אבוד לגמרי, כמו בענין כל זרעו
 למוחק שלא נשאר לו בן ונכד ראוי הוא שלא יכופר ולכן לא ימות אבל אם מתן מזרעו למוחק ולא כל זרעו אחר שכינה בן להקים לו שם בישראל ראוי
 שלא יבא אבוד לגמרי ולכן ימות בפרת בענין שהכיה לו כפרה, עד כאן לשון לזר המור, ודברים אלו בניס ואלמחיים מחוקקים וערבים הם ואין
 להשיב עליהם, וכמה מפרשים אחרים מביאים סברה זו, ובעל לזר המור ראינו להסביר זו נעמרה ריש מסכת מכות הוא שעשה מעשה במחור
 לא לזנו כי יכיה דלא חזוי ליה כפרה הן שלא עשו וכו',
 ואמרו שקר ענה בנאחז למה פעם ב' לאחיו, וכו' אבל למעט ולא לאחותו, חכ פשוט שאין הכתוב פוסט עדים זוממין לבני אשה כי אין שום נפ"מ
 בכל החורב פוגע בגזו או בנאשה, אלא ודאי בזה לומר שנמקם שיש דריה לקיים כאשר זמם לאחיו או כאשר זמם לאחותו אז חקת אחיו ולא
 אחותו, וזה לא תמלא כי אם במקום אחד כשרצו לחייב את בן כהן כשריפה משום שנאמר אם איש אחר א"כ באותו עדות עצמו כפעם אחד
 חייבו את בועלה בתנא משום אמת אמת על זה אמר חז"ל להרוג את העדים במיתתו ולא במיתתה: (כג) כאן לא פירש דבריו שממתיין עד
 הרג, ופעמו כבר מפורש לעיל (י"ז י"ג) עיי"ש, שבה יודע גם ר' עקיבא שאין מענין וממשיכין את דיו עד הרגל ואין להמתין כי מה חושלת
 נכמתה הלא בנ"ד של עירס מענישין אותם (לא בזמן ממרה) לזה פירש והנאחזים ישמעו ע"י הכהנה, כי בהכרח הכרת הוא אפילו ל"י עקיבא
 ואפילו בזמן ממרה (ג"א), ולא עוד אלא כל המומחים בנ"ד לריקים הכרח גידוע, ופי' הכתוב "ובנאחזים" כל ישראל שנאחזו ולא הומהו, ופי'
 ויראו לאו דוקא שיראו להעיד שקר אלא בכלל יראו מלגשות שום דבר רע מאחר שראו דאית דין ואית דיין, וכל זאת פשוט הוא, דלא כמו שכתב
 הש"ח דפי' הכתוב ובהנאחזים הוא למעט פסילו עדות דודאי אין א"כ כוונה הכתוב:

(כד) פי' אם העידו שראובן סימא עין שמעון והזמנו אין מסמאין את עיניהם ממש אלא
 נריכים לשלם לראובן דמי עין, שכלל אפילו אמת היה לא היה ראובן רק משלם כמו שמבאר בפ' משפטים עיי"ש, א"כ זהו כאשר זמם, ובדפוס
 הראשון ח"ל: עין בעין, ממון עין בעין, לפי' בזה רצונו לפרש יחור אומרו עין בעין שן בשן וכן כולכו שפירשו (עין) ישלם דמי עין (בעין) בשביל
 עין שסימא, אך קשה לפי' מה מעשה באומרו נפש נפש: (א) פי' למסוק אחרון שנפרש הקודמת, הלא אין פסוק הכוא מקומו כאן מקומו
 הוא באמת הפרשה בפסוק י"ט שאמר ועשייתם לו כאשר זמם שם כיליל ולא תחוס עיך וגו', ודרך ה"ל לא די שכנס שכלמת הוא בן שאין

יולא למלחמה^(א) (ספר^(ב) יט) דבר
 (זכר) אתה מובטח^(ג) שאתה
 דוד הוא אומר (ספר^(ד) יט) ש
 לעושיקי: על אויבך. יהיו
 עליהם כי לא ירחמו עליהם
 כסוס אחד (ספר^(ה) יט) וכן
 כלשם אחד, וכן הוא^(ו) אחר
 (ספר^(ז) יט) עם רב ממך. נעני
 (ב) בקרבכם אל המלחמה
 ארלכם (ספר^(ח) יט) ונגש
 מלחמה (ספר^(ט) יט) דבר
 (ג) שמע ישראל. אפילו
 בלבו^(י) כדאי אתם שיושי
 אחיכם שאתם תפלו ביד
 כמלחמת יחוד עם י'
 ויקומו האנשים אשר
 מערומיהם^(יא) הלבשו
 וישקו ויסכסו וינהלו
 עיר החמרים אלא אחיח
 אתם הולכים^(יב) לפיכך
 שינוי נוסחאות: יאריבם
 ובדאיחא כל זאת בגמ' (מל)
 ממונה ויש ממונה פלי בנ
 ודיבר ולהן אומר (שמות)
 ישראל בלביק דוקא כי בש
 כשמעוים דברים לרבים
 החתיל בלשון יחיד "שמע"
 פצירות (אחזות) חזר, כי
 רמזו מלך ישראל על אחת
 שלל רב הביאו לשומרון, ו
 ולא די לכם מה שכתבו
 (רש"י): (יב) כל הכו

(כא) יד כד רגל
 כרגל. ופירש לית
 כי שלא להלחמה
 לומר שחוקרי אבר
 אין יולאין למלחמה
 תודדו אהרן
 וס' כקרבכם
 אלהי מיתר
 מרעא דס'
 מרעא דס'
 מרעא דס'
 מרעא דס'

ותקרב בהנא וימליד עם.
 ששע ישראל אתון
 לאנחא קרבא על בעלי
 קרבון לא תדחלון וקא
 תתברון מן קרמיהון
 אלהבון דמדרב קרמיהון
 קרב עם בעלי דר

לבבכם אל-
 אלהיכם הלה